30/11/2020

Βιβλιοπαρουσίαση: “Ρωμαίικη Εκκλησιαστική Μουσική”

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ιεραπύτνης και Σητείας

Κυκλοφόρησε πρόσφατα το νέο βιβλίο του πρωτοπρεσβυτέρου, θεολόγου εκπαιδευτικού και καθηγητή Βυζαντινής Μουσικής, π. Νικολάου Αλεξάκη, με τον πλήρη τίτλο: «Ρωμαίικη Εκκλησιαστική Μουσική, Από την αρχαιοελληνική μουσική παράδοση και τις μουσικές παραδόσεις της Ανατολής στη μουσική της Ρωμηοσύνης».

Το βιβλίο εκδόθηκε από την Ιερά Μητρόπολη Ιεραπύτνης και Σητείας, με πρωτοβουλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ιεραπύτνης και Σητείας κ. Κυρίλλου. Τη φιλολογική επιμέλεια είχε η κ. Τασούλα Μαρκομιχελάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια Φιλολογίας Α.Π.Θ. Η τυποτεχνική και εκτυπωτική εργασία υλοποιήθηκε από την εταιρεία γραφικών τεχνών «Τυποκρέτα».

Τον καλαίσθητο τόμο, που εκτείνεται σε 287 σελίδες, προλογίζει ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ιεραπύτνης και Σητείας κ. Κύριλλος, ο οποίος σχολιάζει θεολογικά το λειτουργικό και αισθητικό ήθος της εκκλησιαστικής μουσικής και αναφέρεται με θερμά λόγια στο πρόσωπο και στο έργο του συγγραφέα. Ακολουθεί ο πρόλογος του συγγραφέα και η αναγκαία εισαγωγή. Στο κυρίως μέρος εντάσσονται έξι εκτενή κεφάλαια, στα οποία αναπτύσσονται διαδοχικά τα θέματα: Α. Αρχαία Ελληνική Μουσική, Β. Ρωμαίικη Εκκλησιαστική Μουσική, Γ. Η Οκταηχία, Δ. Η Νέα Αναλυτική Μέθοδος Γραφής, Ε. Οι Ήχοι της Οκταηχίας, ΣΤ. Η Τέχνη της Έκφρασης. Στο τέλος, παρατίθεται Παράρτημα Ασκήσεων και χρήσιμη βιβλιογραφία.

Από τον κεντρικό τίτλο, ήδη, εμφαίνονται ο βασικός σκοπός και οι ερευνητικοί προσανατολισμοί του συγγραφέα, που προσδιορίζουν αφετηριακά το περιεχόμενο και τη δομή του βιβλίου. Το εγχείρημα θεμελιώνεται εισαγωγικά στη διερεύνηση των καταβολών και των κρίσιμων σταθμών μετεξέλιξης της πατρώας μουσικής, από την ελληνική αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στον κορμό του έργου αναπτύσσονται τα δομικά, τα αισθητικά και τα εκφραστικά χαρακτηριστικά της, με επίκεντρο τη συγκρότηση του μουσικού συστήματος της οκταηχίας. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνάται η προέλευση και η εξέλιξη των γενών και των ήχων της εκκλησιαστικής μουσικής και αναλύεται η τυπολογία του κάθε ήχου. Το τελικό αποτέλεσμα αποτελεί μια συνεκτική και συνάμα διεισδυτική αναφορά σε ό,τι ονομάζεται ρωμαίικη ή αλλιώς -όπως είναι γνωστότερη- βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική.

Ώθηση στον συγγραφέα για την εκπόνηση του έργου, όπως εξομολογείται ο ίδιος, έδωσαν τα διδακτικά βιώματα και οι αναζητήσεις του, στο σχολείο που εργάζεται. Παρ’ όλα αυτά, σε ολόκληρη τη συγγραφή είναι ευδιάκριτοι οι βαθύτεροι λόγοι, οι οποίοι παραπέμπουν στην εσωτερική και πολύτροπη σχέση του με την εκκλησιαστική μουσική. Η σχέση αυτή εκκινεί από τη μαθητεία σε μεγάλους δασκάλους της μουσικής παράδοσης, διαμορφώνεται με πολύχρονη σπουδή και επίμοχθη καλλιέργεια, συνδυάζεται με εκκλησιαστικά βιώματα και θεολογικά εφόδια, δοκιμάζεται με την αναζήτηση τρόπων διδασκαλίας και μάθησης, τόσο στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Ιεραπύτνης και Σητείας όσο και στη σχολική τάξη, ωριμάζει στον στίβο της ιερατικής διακονίας στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Σητείας. Κοντολογίς, ο συγγραφέας συνδυάζει θεολογία και

τέχνη, δεξιοτεχνία και επιστημοσύνη, θεωρία και πρακτική, ερευνητική γνώση και διδακτική εμπειρία. Πάνω απ’ όλα, διακατέχεται από γνήσια αγάπη προς την εκκλησιαστική μουσική, τη «μουσική των αγγέλων» κατά τον Παπαδιαμάντη, στον οποίο παραπέμπει ο ίδιος, καθώς επίσης από βαθιά πίστη στη μεταμορφωτική της δύναμη. Οι παραπάνω αρετές αποτυπώνονται και στο αρτιγέννητο συγγραφικό του πόνημα.

Το βιβλίο αποτελεί ένα άρτιο «θεωρητικό» της εκκλησιαστικής μουσικής και συνακόλουθα προτείνει μια χρηστική μέθοδο για τη μελέτη και την εκμάθησή της. Ταυτόχρονα, όμως, υπερβαίνει τις διαστάσεις ενός απλού βοηθήματος ή ενός διδακτικού εγχειριδίου, καθότι εισχωρεί και σε επιστημονικά ζητήματα που απασχολούν την ευρύτερη κοινότητα των μουσικών ερευνητών. Ο συγγραφέας καταθέτει, με νηφαλιότητα και επαρκή τεκμηρίωση, την άποψή του για δύσκολα θέματα, τα οποία έχουν απασχολήσει και ενίοτε έχουν διχάσει τους ειδικούς της μουσικής, όπως είναι η σχέση της με την αρχαία ελληνική μουσική και με τους μουσικούς τρόπους της Ανατολής. Στα ζητήματα αυτά, το βιβλίο παίρνει ξεκάθαρη θέση υπέρ της ιδιαίτερης ταυτότητας της εκκλησιαστικής οκταηχίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε διαχρονικά, επισημαίνοντας και ερμηνεύοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της έναντι άλλων μουσικών παραδόσεων. Το βιβλίο συμβάλλει γόνιμα στον επιστημονικό διάλογο, προτείνοντας σε όσους αγαπούν και σέβονται τη μουσική παράδοση του λαού μας, κορυφαία έκφραση της οποίας είναι η εκκλησιαστική οκταηχία, να τη δουν με άλλα μάτια, όπως ο συγγραφέας αναφέρει προγραμματικά στον πρόλογό του: «ούτε με τα μάτια της αρχαίας τροπικότητας ούτε με τα μάτια της εξ Ανατολών τροπικότητας, αλλά με τα δικά της τα απλά και συνάμα σοφά».

Τελικά, ο π. Νικόλαος εισάγει τον αναγνώστη, μεθοδικά και με εύληπτη γλώσσα, στα ενδότερα του μυστηρίου της εκκλησιαστικής μουσικής. Το βιβλίο του μπορεί να ελκύσει κάθε φιλόμουσο αναγνώστη, ανεξάρτητα από το ύψος και το εύρος των μουσικών γνώσεων που έχει. Μπορεί να αποτελέσει, βεβαίως, ιδιαίτερο εντρύφημα και αφετηρία προβληματισμού για τους εραστές της παράδοσης, τους σκαπανείς της ιστορικής και της μουσικής έρευνας, τους αρχάριους και τους δόκιμους εργάτες της μουσικής τέχνης. Υποδεχόμαστε και καλωσορίζουμε, λοιπόν, το νέο βιβλίο, με την ευχή να είναι καλοτάξιδο στους δρόμους του ωραίου και του αληθινού.

Γεώργιος Στριλιγκάς, Συντονιστής Ε.Ε. Θεολόγων

Για το βιβλίο του Παπά Νικολάου Αλεξάκη, Ρωμαίικη Εκκλησιαστική Μουσική, έκδ. Ιερά Μητρόπολις Ιεραπύτνης και Σητείας, σελίδες 287, Ιεράπετρα 2020